

Н.С. Акімова, канд. екон. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)
В.В. Іванова, асп. (ХДУХТ, Харків)

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Для реальної оцінки фінансового стану організацій необхідно володіти достовірними даними про величину нематеріальних активів, тому дуже актуальною є задача забезпечення раціональної організації їхнього обліку й оцінки.

Одним з важливих моментів в області дослідження нематеріальних активів є оцінка даних об'єктів для цілей прийняття управлінських рішень. Така оцінка, на нашу думку, повинна здійснюватися в системі бухгалтерського управлінського обліку. Оцінка нематеріальних активів являє собою комплекс заснованих на фундаментальних принципах економічної науки аналітичних і розрахункових процедур для визначення величини вартості об'єкта в грошовому вимірі, з урахуванням виробничих можливостей для його використання в даний період часу в умовах конкретного підприємства.

В Україні існує комплекс методів, які дозволяють здійснити оцінку нематеріальних активів, проте застосувати його в усій повноті вітчизняний підприємець не може через недосконалість нормативної бази.

Оцінка нематеріальних активів є важливою для багатьох підприємств з огляду на низку причин. Так, вартість активів впливає, по-перше, на значення показника ранкової вартості підприємства, по-друге на рівень собівартості продукції, і відповідно на цінову політику підприємства, по-третє, на величину його зобов'язань з податку на прибуток. Крім того, реальне відображення вартості активів визначає ефективність оцінки кінцевих результатів діяльності підприємства.

Дані про реальну вартість нематеріальних активів, необхідні для прийняття управлінських рішень можна одержати в системі управлінського обліку за допомогою методик, заснованих на витратному, дохідному і порівняльному підходах. Для того, щоб оцінити вартість об'єкта нематеріального активу для цілей управлінського обліку необхідно визначити фактори, що характеризують вартість активу, а потім вибрати методику оцінки об'єкта нематеріального активу.

Головна ознака витратного підходу – це оцінка за елементами, тобто оцінювані нематеріальні активи розчленовуються на складові частини, робиться оцінка кожної частини, а потім вартість усіх нематеріальних активів одержують підсумовуванням вартостей його частин. При цьому виходять з того, що в інвестора в принципі є

можливість не тільки купити дані нематеріальні активи, але і створити їх з елементів, що окремо купуються.

Потрібно сказати, що методика витратного підходу безперспективна і вкрай рідко використовується на практиці. Даний підхід може застосовуватися або в якості перевірного при оцінці нематеріального активу іншими методиками, або тоді, коли інші підходи і методики застосувати неможливо.

Дохідний метод ґрунтується на принципі чекання. Цей принцип установлює, що інвестор чи покупець отримуючи об'єкт у власність чекає одержання майбутніх доходів чи вигод. Іншими словами, вартість об'єкта може бути визначена, як його здатність приносити доход у майбутньому.

Важливо відзначити, що завдяки своїй гнучкості й універсальності методика на основі дохідного підходу знаходить найбільше широке застосування в практиці оцінки. За її допомоги можна проводити оцінку не тільки об'єктів, що відносяться до інтелектуальної, промислової власності, але і будь-яких інших видів нематеріальних активів.

Порівняльний підхід використовується при оцінці ринкової вартості нематеріальних активів виходячи з даних про недавно зроблені угоди з аналогічними нематеріальними активами. Метод базується на принципі заміщення, відповідно до якого раціональний інвестор не заплатить за даний об'єкт більше, ніж вартість доступного до покупки аналогічного об'єкта, що має таку саму корисність, що і даний об'єкт. Тому ціни продажу аналогічних об'єктів служать вихідною інформацією для розрахунку вартості даного об'єкта в системі бухгалтерського управлінського обліку

На думку М. Сміта найбільш ефективним і раціональним є дохідний підхід, потім – порівняльний (ринковий), а в останню чергу – витратний.

Кожний з методів, як правило, приводить до одержання різних величин вартісних характеристик об'єктів. Порівняльний аналіз цих методів дозволить зважити всі їхні достоїнства і недоліки й установити остаточну величину вартості об'єктів на підставі даних, отриманих за допомогою методики, що дає найбільш достовірну оцінку. Неправильний розрахунок реальної оцінки окремих об'єктів обліку нематеріальних активів дає перекручування в інтерпретації результатів господарської діяльності, що може привести до прийняття неправильних управлінських рішень. При оцінці нематеріальних активів, насамперед, необхідно класифікувати об'єкт оцінки, а потім, у залежності від цілей і задач оцінки, вибрати найбільш придатний метод. Таким чином, можна досягти найбільшої точності оцінки.